

**DR. M. MUSKENS, BISCHOP VAN BRED
EN VOORZITTER VAN DE BISSCHOPPELIJKE
COMMISSIE VOOR KERK EN SAMENLEVING**

Perspresentatie van de bisschoppelijke brief

Ik was vreemdeling

Dames en heren

Het heeft de bisschoppen nogal wat tijd en discussie gekost om een herderlijke brief te laten verschijnen over het migrantenvraagstuk. Aanvankelijk lag het in de bedoeling een brief te schrijven ter bemoediging van al die mensen die actief bezig zijn allochtonen te ondersteunen zich in ons land thuis te voelen.

Gelukkig doen tal van mensen dat. Bijvoorbeeld in onze geloofsgemeenschap verleent maar liefst 30% van de bijna 1.700 parochies op een of andere wijze steun aan vluchtelingen en allochtonen. Maar ons werd duidelijk dat vele mensen en organisaties die zich voor migranten en vluchtelingen inzetten, niet op zo'n bemoediging zaten te wachten als de bisschoppen niet op het migrantenvraagstuk zelf zouden ingaan. Daarmee zagen we ons wel voor een bijzonder moeilijke opgave gesteld. Immers, het vraagstuk is bijzonder complex.

Dankbaar hebben wij gebruik gemaakt van inzichten van tal van deskundigen en organisaties op dit terrein. Ook allochtonen hebben wij in onze consultatie betrokken. Zij maakten ons al snel duidelijk dat 'wij' niet over 'hen' moeten spreken maar dat het migrantenvraagstuk een uitdaging is aan autochtonen en allochtonen samen.

Naarmate we meer mensen en organisaties consulteerden werd de noodzaak om ook inhoudelijk te spreken steeds duidelijker. Hoe genereus ook, zeker in vergelijking met sommige andere Europese landen, Nederland het migrantenvraagstuk probeert aan te pakken – daarbij denk ik ook aan de desbetreffende passages in het regeerakkoord en aan de nieuwe inburgeringswet die op 30 september in werking treedt –, er zijn op dit moment zodanig ernstige misstanden dat wij als bisschoppen hierover niet mogen zwijgen. Daarover straks meer.

Wij kunnen ons niet onttrekken aan de noodzaak om na te denken over het migrantenvraagstuk omdat het een van de ingrijpendste veranderingen in onze samenleving is. Op de drempel naar het derde millennium heeft de migratie ons in een situatie gebracht die in de geschiedenis wellicht alleen vergeleken kan worden met de periode dat onze voorouders – Franken, Friezen en Sak-

sen – naar deze streken immigreerden. Want wie naar de huidige migratie kijkt moet constateren dat er een volksverhuizing van miljoenen plaatsvindt. Mensen raken op drift door het verlangen naar betere levensomstandigheden en zoeken naar meer zekerheid voor zichzelf en voor hun kinderen.

Menigeen in Nederland voelt zich overvallen door het feit dat hier sedert 1200 jaar zich niet een zo grootschalige verandering heeft voorgedaan in de samenstelling van de bevolking, van culturen en godsdiensten. In die zin is het wel begrijpelijk dat er angstgevoelens opkomen. Immers, er moet veel worden gedeeld: land, arbeidsplaatsen, culturele tradities, ontspanning en uitoefening van godsdiensten. Overigens zou Nederland zonder deze migratie in een veel hoger tempo vergrijzen dan nu al het geval is. En bedacht moet worden dat verreweg de meeste vluchtelingen worden opgevangen in hun eigen buurlanden.

Indringend is de situatie ook omdat zich een rampspoeddenken aan het ontwikkelen is. Soms wordt ons het beeld opgedrongen alsof Nederland overspoeld wordt met asielzoekers. Nederland zou asielzoekers aanzuigen vanwege een minder streng asielbeleid dan andere Europese landen en vanwege recente rechterlijke uitspraken. Opvallend is dat in berichtgeving vaak alleen gekeken wordt naar het aantal asielzoekers. Het aantal mensen dat illegaal ons land binnenkomt en dus geen asiel aanvraagt wordt buiten beschouwing gelaten. Terwijl men kan weten dat aanscherping van asielregels leidt tot een groter aantal illegale vluchtelingen. Hoe strenger de regels, hoe onzichtbaarder de immigratie.

De bisschoppen achten het hun taak bij te dragen aan het 'goed samenleven' en daarbij vooral oog te hebben voor de minstbedeelden. Vandaar in onze brief ook aandacht voor misstanden waarmee vluchtelingen en migranten worden geconfronteerd. Uit onze consultatie blijkt dat de menswaardigheid van migranten in het geding kan zijn. Van vele kanten in de samenleving, niet het

minst van kerkelijke organisaties en groepen, is te horen dat door het huidige immigratiebeleid nogal wat mensen tussen wal en schip vallen en slachtoffer worden van onbegrijpelijke of te streng uitgevoerde regels. Ik noem hier twee voorbeelden, de brief noemt er meer.

A. De 24-uursprocedure in het zogenoemde toelatingsbeleid kan tot grote onzorgvuldigheden leiden. Mensen die vaak getraumatiseerd zijn en fysiek en emotioneel uitgeput door hun vlucht, moeten direct hun eigen zaak bepleiten, zonder dat zij kans gekregen hebben om op verhaal te komen. Daardoor vallen zelfs vluchtelingen die in hun land van herkomst in levensgevaar verkeren, geregeld uit de boot. Natuurlijk is dat niet de opzet van de 24-uursregeling maar het gebeurt wel.

B. Ernstig is de situatie van de uitgeprocedeerde asielzoekers zonder verblijfsvergunning. Zij worden, zoals dat heet, in vreemdelingenbewaring genomen; een soort gevangenschap zonder dat zij veroordeeld zijn voor een misdaad. Vaak is de duur van het verblijf onzeker. Wij weten dat velen van deze gedetineerden leven in wanhoop. Onlangs bezocht ik zelf deze inrichting voor vreemdelingenbewaring in Tilburg in de voormalige Willem II-kazerne. Ik moet u zeggen: het is verschrikkelijk. De vreemdelingen die hier zijn opgesloten hebben een enorme haat tegenover Nederland ontwikkeld, zo bleek mij in de gesprekken die ik met hen voerde. Niet zozeer omdat zij Nederland moeten verlaten maar omdat zij op deze wijze opgesloten zitten, van hun vrijheid zijn beroofd en als crimineel worden behandeld. Zij kunnen daar bijna niets. Ja, voor één gulden vijftientig per uur iets bijverdienen om zodoende een beetje rookwaar te kunnen kopen. Waarom geven wij hen bijvoorbeeld niet de mogelijkheid iets te leren waar zij iets aan hebben als zij uiteindelijk zijn uitgezet? Deze afschrikwekkende behandeling van uitgeprocedeerde asielzoekers is er vooral op gericht om Nederland, zoals dat genoemd wordt, minder aantrekkelijk te maken voor mensen die overwegen om in Nederland asiel aan te vragen. Ik

moet u zeggen, het is absurd om zo de menselijke waardigheid van de migranten en van ons zelf op het spel te zetten.

Behoud van menselijke waardigheid. Dat dient naar ons inzicht een absoluut criterium te zijn bij het vreemdelingenbeleid. Wie dat onderschrijft, ontkomt er evenmin aan om na te denken over de uitgangspunten van ons asielbeleid. Europa en Nederland zijn nog slechts op drie manieren legaal toegankelijk voor mensen van buiten Europa. En wel 1) in het kader van gezinshereniging en -vorming, 2) in de uitzonderlijke gevallen dat iemand een beroep uitoefent waaraan behoefte bestaat, en 3) als politiek vluchteling conform het Verdrag van Genève, dat wil zeggen als iemand vervolgd wordt op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging. Arbeidsmigratie is derhalve niet meer mogelijk.

Op het gevaar af voor 'gekke Henkie' te worden versleten wil ik bepleiten dat in sommige gevallen asiel moet kunnen worden verleend als mensen hun land van herkomst moeten verlaten vanwege het structureel ontbreken van de noodzakelijkste bestaansmiddelen. Ik realiseer me

- dat dit een groter beroep op de opvangcapaciteit tot gevolg kan hebben,
- dat de minder ontwikkelde landen hierdoor mogelijk die mensen kwijtrafen die juist over voldoende middelen en energie beschikken om te vluchten,
- dat over het algemeen de meest zwaar getroffen armoedeslachtoffers, als ouderen, kinderen, zieken en vaak vrouwen niet in staat zijn om te vluchten.

Maar daar staat tegenover

- dat armoede in onderontwikkelde landen voor een deel veroorzaakt wordt door de mondiale economische politiek van de rijke landen en niet te vergeten door de hoge tolmuren die wij om het Fort Europa hebben gebouwd,
- dat structurele armoede niet minder gewelddadig is dan politieke onderdrukking,
- dat in een wereld waar interne con-

flicten en burgeroorlogen aan de orde van de dag zijn het onderscheid tussen economische en politieke vluchtelingen nauwelijks nog te maken is. Mensen die op de vlucht slaan vanwege zo'n intern conflict komen niet in aanmerking voor de status van politieke vluchteling. Maar wat is hun toekomst als huis en oogst zijn verwoest, de grond die men bezat is ingepikt, soldaten het gebied onveilig maken en hen zelf en hun vrouwen bedreigen; kortom als de noodzakelijke bestaansmiddelen voor deze zogenoemde de-facto-vluchtelingen ontbreken?

- dat migranten in een aantal gevallen veel aan ontwikkelingshulp doen door grote sommen geld over te maken naar hun land van herkomst. Filippijnse migranten bijvoorbeeld 7 miljard dollar per jaar. Dat is maar liefst de helft van de begroting van de nationale regering.
- dat mensen die leven vanuit de Bijbel niet los kunnen komen van de kernachtige oproep van Jezus "Ik had honger en gij hebt mij te eten gegeven; ik had dorst en gij hebt mij te drinken gegeven ...",
- dat gelovige mensen weten dat de aarde iedereen toebehoort omdat het land van God is. Ieder mens is op aarde te gast.

Vraag me nu niet precies aan te geven hoe dit in een asielregeling moet worden vertaald en uitgewerkt. En versta me goed, ik bepleit geen onbegrensde toelating. Dat zou onze samenleving ontwrichten. Maar ik vraag me wel af of voor alle de-facto-vluchtelingen Europa gesloten moet blijven en of een gereuleerde vorm van arbeidsmigratie niet opnieuw mogelijk moet worden. Naar mijn idee kan Nederland niet om die vraag heen.

Ik stel het bijzonder op prijs dat ik onze migrantenbrief kan overhandigen aan mevrouw Remak en aan de heer Van Kalmthout.

In onze brief schrijven we aan het begin van hoofdstuk 2 dat het noemen van problemen de positieve ontwikkelingen niet onderbelicht moet laten. Er zijn nogal wat voorbeelden van allochtonen en allochtonenorganisaties die een

uitermate positieve inbreng hebben in de samenleving. Door de manier waarop zij aansluiting proberen te vinden bij die samenleving en door het uitdragen van de eigen waarden en cultuur waarmee zij de nieuwe Nederlandse samenleving helpen vormgeven. Als kersvers Tweede-Kamerlid voor de VVD is mevrouw Remak hiervan een duidelijk voorbeeld. Het doet mij en mijn collega's dan ook bijzonder deugd dat u onze brief in ontvangst wilt nemen. De heer Van Kalmthout is zo'n Nederlander die wij als Nederlandse bisschoppen in zijn werk voor vreemdelingen willen bemoedigen. Als voorzitter van het

College van Toezicht van de inrichting voor vreemdelingenbewaring van het Willem-II-complex in Tilburg zet hij zich in voor het behoud van de menselijke waardigheid van uitgeprocedeerde asielzoekers. Ik voel me dan ook vereerd dat ik hem een exemplaar van onze brief kan aanbieden.

Mevrouw Remak en mijnheer Van Kalmthout, in u beiden zou ik de waardering van de Nederlandse bisschoppen willen uitdrukken voor allen die zich in ons land inzetten voor een menswaardige opvang en integratie van vreemdelingen.